

Jak dostat stavitelskou kulturu a architektonickou kvalitu ke klientům programu Zelená úsporám

Česká komora architektů (ČKA) uspořádala ve spolupráci se Státním fondem životního prostředí (SFŽP) 14. června 2010 v Národní technické knihovně (NTK) v Praze-Dejvicích konferenci Architekti a Zelená úsporám. Název akce koresponduje s názvem publikace, kterou se obě instituce chystají pro projektanty i klienty programu vydat v říjnu roku 2010. Architekti si uvědomují nutnost šetrného hospodaření s energií a shodují se na podpoře nízkoenergetických a pasivních novostaveb, odborném zateplování panelových domů i kvalifikovaném přístupu k rekonstrukcím stávajících budov. Konference představila, stejně jako je plánováno i v publikaci, vhodné zahraniční i české příklady kvalitního řešení výstavby a také upozornila na možná rizika při navrhování a realizaci energeticky úsporných projektů. Program Zelená úsporám v žádném případě není architektky chápán jen jako prostředek k obalení domu izolací a výměně oken, ale měl by pomoci zvýšit estetickou kvalitu objektu a přispět k tvorbě kvalitního prostředí.

ČR NEBYLA NA ÚSPORY ENERGIÍ PŘIPRAVENA. CHYBÍ OSVĚTA

Cílem programu Zelená úsporám, který běží v České republice od roku 2009 a končí 2012, je zajistit realizaci opatření vedoucích k úsporám energie a využití obnovitelných zdrojů energie v rodinných a bytových domech, od 19. července 2010 jsou přijímány žádosti o dotace na projekty škol, nemocnic, domovů důchodců a dalších veřejných budov. SFŽP pořádá řadu akcí pro odborníky i klienty programu, ale konference v NTK nazvaná Architekti a Zelená úsporám byla zaměřena především na kvalitu architektury, která by měla být výsledkem využití dotací programu.

Česká republika získala na program Zelená úsporám finanční prostředky prodejem tzv. emisních kreditů Kjótského protokolu o snižování emisí skleníkových plynů. Celková očekávaná alokace programu je až 25 miliard korun. Jedná se o velmi vysokou finanční částku, která je postupně na jednotlivé žádosti rozdělována (nyní už bylo použito 6,5 miliardy Kč). Česká komora architektů má proto, jakožto profesní organizace zřízená ze zákona, zájem na tom, aby byly finanční prostředky na stavební úpravy a novou výstavbu efektivně využity.

SFŽP uznává, že na program Zelená úsporám nebyli projektanti, ani klienti, ani úředníci dostatečně připraveni. Peníze se objevily jako blesk z čistého nebe. ČR bohužel problematice úspor energií nevěnovala nikdy dostatečnou pozornost a tak se najednou nachází na začátku velké systémové změny. Při sestavování programu se předpokládalo, jak řekl ředitel SFŽP Petr Štěpánek, že: „Projekty budou zpracovávány zkušenými odborníky s mnohaletou praxí s navrhováním úsporných staveb. Takových je bohužel velmi málo a často o zateplení domu rozhodují nezkušení projektanti nebo dokonce jen laici, kteří zastupují bytové družstvo.“ Vzdělávat by se měli všichni partneři výstavby, a to nejen kvůli programu Zelená úsporám. Podle sdělení Pavla Nejedlého, vedoucího oddělení veřejné podpory Ministerstva životního prostředí ČR, je nyní zpracováváno více než 23 tisíc žádostí o podporu z programu.

V ZAHRANIČÍ JSOU NÍZKOENERGETICKÉ STAVBY BĚŽNĚJŠÍ

Na konferenci se podařilo pozvat dva přední zahraniční architekty zabývající se nízkoenergetickými a pasivními stavbami – Martina Treberspurga z Rakouska a Olafa Reitera z Německa. Ve svých přednáškách představili několik realizací pasivních domů, které už se v západní Evropě na rozdíl od České republiky stávají dostupným standardem. V německy mluvících zemích je takových objektů více než 25 tisíc.

Reiterovy stavby spotřebují desetkrát méně energie než běžný dům, obvykle se do pěti let vyšší náklady na nízkoenergetické či pasivní domy investorovi vrátí. „Vždy sčítáme stavební náklady a provozní náklady stavby. Usilujeme o inteligentní stavění, tedy domy, v nichž se člověk cítí dobře,“ říká Reiter. Při představování pasivního bytového domu v Drážďanech architekt neváhal rozmístit v sále tři kbelíky, které symbolizovaly spotřebu 25 litrů topného oleje na m² ročně u běžné stavby oproti jedné pet lahvi u pasivního domu. U projektů pasivních mateřských školek v Heidenau a v Döbeln detailně informoval o možných systémech vytápění.

Martin Treberspurg je specialistou na solární architekturu, takže hovořil o známém komplexu pasivních domů SolarCity v Linci. V tomto městě najdeme další desítky dobrých příkladů novostaveb i opravených stávajících staveb v nízkoenergetickém standardu, o mnohých z nich Treberspurg promluvil. V Rakousku je navíc často výstavba dotována městy a zároveň jsou pro kupující zajištěny výhodné půjčky na tento typ bydlení – jako tomu bylo např. u pasivního domu na Vorgartenstrasse ve Vídni. Navázal na svého předřečníka, když upozornil na nutnost názorně obyvatele přesvědčovat o úsporách za topení (před vídeňskou novostavbu nechal vyskládat 175 sudů a 15 sudů symbolizujících spotřebu topného oleje za rok u různých typů domů). Kromě bytových domů upoutaly také jeho projekty turistického klubu v Hochschwab nebo pavilonu pro olympijské hry 2010.

V českém programu Zelená úsporám je bohužel minimum žádostí o příspěvek na stavbu pasivního domu. Většina se týká zateplení fasády a instalace plastových oken.

PROVOZ BUDOV SPOTŘEBOVÁVÁ 38 % SPOTŘEBY ENERGIÍ

Manuál Architekti a Zelená úsporám uvedl jeho odborný garant Petr Všetečka. Členové redakční rady manuálu hovořili o jednotlivých kapitolách. V průběhu celého dne probíhala diskuse vedená architektem Daliborem Borákem.

O zateplování panelových domů, v nichž žije 31 % Čechů, promluvil specialista na nízkoenergetické stavby Aleš Brotánek. Panelový dům má dle jeho názoru největší potenciál stát se pasivním domem. Umožní to celistvá a správně provedená „obálka“ domu. A navíc by mohlo dojít i k zásadnímu posunu v estetickém vzhledu. Nízkoenergetického standardu není příliš složité dosáhnout ani při rekonstrukcích stávajících staveb. V této kapitole manuálu, kterou představil architekt Pavel Kecek, byl vysvětlen celý proces přípravy projektu i realizace stavby existujícího objektu. U staveb s kulturní hodnotou, o nichž hovořil architekt Jan Solař z Národního památkového ústavu, ale nelze postupovat stejným způsobem, jako u ostatních objektů. Je nutné respektovat stávající kvalitu architektury a památkáři budou i nadále usilovat o její ochranu. „Nelze obkládat bezmyšlenkovitě památky polystyrenem“, tvrdí Solař a doporučuje rovněž repasovat stávající okna a ustoupit od výměny za plastová. Odkázal také na význam památek deklarovaný ve společném prohlášení NPÚ, ČKA a SFŽP z roku 2009. Olaf Reiter úvahu o bydlení v domech s historickou hodnotou doplnil: „Abychom dosáhli standardu bydlení požadovaného ve 21. století, které má dostatek světla a tepla, nemůžeme stavby zakonzervovat. Je nutné i ve starých domech využívat nové technologie, které nám zároveň mohou pomoci ušetřit.“

Všichni přítomní se shodli, že ať už se jedná o novostavbu, nebo o rekonstrukci, měl by projektant vždy skloubit kvalitní architekturu s požadavky klientů. Snad alespoň připravované publikace zvýší jejich slabé povědomí o stavění. Jak bylo zmíněno při diskusi: „Výstavbě by se investoři mohli věnovat alespoň se stejnou intenzitou, s jakou se zajímají o nový typ mobilního telefonu.“

CO MOHOU UDĚLAT ARCHITEKTI

Klienti, kteří se rozhodli využít dotací z programu Zelená úsporám, potřebují k žádosti přiložit zpracovaný projekt. Teprve potom, když jim odborník zpracuje projekt, si mohou vybírat dodavatele stavby, výrobky, vyplnit žádost o podporu a předat všechny dokumenty a formuláře na SFŽP.

Takovým odborníkem může být právě autorizovaný architekt, který je schopen poradit klientovi, zda má jeho plánované opatření šanci splnit podmínky programu; dále je oprávněn zpracovat projekt dle požadavků programu (výkresy, technickou zprávu), odborný posudek (včetně tepelně-technických výpočtů) a pomůže s vyplněním krycího listu technických parametrů. Tyto dokumenty jsou nezbytnou součástí žádosti o dotaci. Snahou ČKA je, aby při hledání úsporných opatření bylo postupováno podle dobrých projektů a vznikala kvalitní architektura.

MANUÁL - POZITIVNÍ PŘÍKLADY I RIZIKA STAVĚNÍ

Manuál **Architekti a Zelená úsporám** by měl vyjít na konci října 2010. ČKA si uvědomuje, že chybí informace na straně klientů programu Zelená úsporám i na straně projektantů a připravovaným manuálem by měla být alespoň částečně tato mezera pokryta. Kromě příkladů kvalitních českých a zahraničních studií i realizací shrne také rizika, která jsou spojena s projektováním a výstavbou (hygienické závady, technické závady, problémy při změně zadavatele atd.). Nebudou chybět informace o provozování energetických systémů pro vytápění, chlazení, větrání, osvětlení a přípravu teplé vody.

Publikace bude rozdělena do čtyři okruhů, pomineme-li úvodní shrnující kapitulu. Tedy úspory energií v novostavbách pasivních domů; stávajících stavbách; panelových domech a poslední kapitola bude věnována stavbám s kulturně-historickou hodnotou. Garanty jednotlivých kapitol jsou architekti Josef Horný, Aleš Brotánek, Pavel Kecek, Jan Bárta a Jan Solař. Odborným garantem dvou set stránkové publikace a redaktorem je Petr Všetečka. Manuál bude k dispozici v nákladu 10 tisíc kusů a rovněž bude ke stažení na internetu.

Obsah manuálu se ale nevztahuje pouze k programu Zelená úsporám. Jelikož bude podrobně shrnovat opatření vedoucí k úsporám energií, měl by se stát užitečnou příručkou i v dalších letech, kdy bude hospodaření s energií a využití obnovitelných zdrojů stále palčivějším problémem. Ostatně o tom svědčí např. i současné znění Evropské směrnice o energetické náročnosti budov (EPDB), schválené 19. května 2010. Směrnice se snaží dosáhnout výrazné změny v přístupu k řešení novostaveb i budov již provozovaných. Podle ní musí vykazovat nové budovy ve všech státech EU od roku 2020 téměř nulovou spotřebu energie.

Markéta Pražanová

tisková mluvčí České komory architektů
V Praze 22. června 2010

Informace o programu Zelená úsporám viz www.zelenausporam.cz

Přehled dokumentů a seznam architektů, kteří mají zájem projektovat v rámci programu Zelená úsporám včetně kontaktů viz www.cka.cz

Banka konstrukčních detailů viz www.pasivnidomy.cz

Prohlášení Národního památkového ústavu, České komory architektů a Státního fondu životního prostředí k podporám opatření směřujících k energetickým úsporám historických staveb viz www.cka.cz – cka – tiskové zprávy

Informace o dotačním programu **Zelená úsporám** najdete také na serveru www.eStav.cz